

Для создания действенного механизма таможенно-тарифной защиты внутреннего рынка сельскохозяйственной продукции необходимо организовать Совет при Минсельхозе РФ, который должен отстаивать интересы отечественных сельхозпроизводителей в решении проблем взаимодействия с другими государствами. В состав Совета должны входить представители Министерства сельского хозяйства РФ, Федерального агентства по регулированию рынка, независимые эксперты, представители крупных агрохолдингов с учетом их влияния на состояние рынка и участия в экспорте или импорте продукции. Данный Совет должен осуществлять мониторинг рынка сельскохозяйственной продукции в зависимости от складывающихся на рынке ситуаций, принятых условий и соглашений со странами СНГ, Таможенным союзом, предлагать уровни импортных квот для каждого вида сельскохозяйственной продукции, рекомендовать принятие сезонных пошлин и добиваться принятия для их введения законодательных и нормативных актов.

Необходимо создавать институты банковского обслуживания сельских районов, сочетать рыночные принципы банковского кредитования с льготной процентной политикой государства и контролем над целевым использованием средств, обеспечивая эффективность их распределения и гарантированный возврат. Параллельно с государственной системой кредитования целесообразно привлекать свободные финансовые ресурсы крупных компаний (агрохолдинг «Талина», пивоваренной компании «Сан Интер Брю»), которые могут выступать в виде прямых долгосрочных вложений или долгосрочных кредитов.

Выделенные программные направления государственного регулирования позволяют обеспечить единый механизм формирования производства высококонкурентоспособной продукции, концентрацию финансовых, материальных, трудовых ресурсов и систему организованного сбыта продукции.

Шкатула Ю.М., к.т.н., доцент, ВНАУ
Дубчак О. В., ст. гр. ЕКО-08, ВНТУ

ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА МЕТОДИ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Земля – найважливіша складова природних ресурсів; основа рослинного і тваринного світу; вмістилище природних багатств; операційний базис промисловості, населених пунктів і доріг; головний засіб виробництва в сільському господарстві. І саме тому раціональне землекористування є обов'язковою складовою комплексної системи експлуатації та охорони природних ресурсів.

Для аграрного виробництва найбільше значення має частина землі під назвою ґрунт – особливе утворення, якому властиві риси живої та неживої приро-

ди, що сформувалися внаслідок тривалого перетворення шарів літосфери під спільним взаємозумовленим впливом гідросфери, атмосфери, живих і мертвих організмів: це одна із складових навколишнього середовища, її найважливіша властивість – родючість, яка відіграє провідну роль у житті людини, є найважливішою умовою існування і відтворення, які постійно змінюють одне одного в людських поколіннях [3].

Розвиток виробництва і господарська діяльність, у процесі яких людина висчерпує та забруднює дедалі більше природних ресурсів, зумовили порушення рівноваги в навколишньому середовищі. Сучасна екологічна ситуація потребує негайного вжиття заходів для її розв'язання. Нині йде пошук шляхів подолання екологічних проблем, що залежать від гуманітарного потенціалу суспільства, рівня освіти та культури, господарювання людей [4].

Займаючись сільським господарством, людина відчужує з поля виробству біомасу, розмикаючи таким чином малий біологічний кругообіг речовин. При цьому в ґрунті порушується екологічна рівновага і він втрачає органічну речовину. Ці втрати негативно позначаються на всіх ґрунтових режимах: поживному, водному, поїтряному, тепловому, фітосанітарному. Погіршуються умови вирощування рослин, знижується врожайність сільськогосподарських культур [6].

У праці Сайко В.Ф., наводяться дані сільськогосподарського використання земельного фонду України. Так, усього по Україні 60355,0 тис.га землі, у тому числі сільськогосподарські угіддя становлять 42402,0 тис.га, з них рілля 34342,3 тис.га, розораність досягає 81%. За даними вчених, в Україні необхідно зменшити площу ріллі мінімум на 10 млн. га і перевести її у природні кормові угіддя та під заліснення. При цьому буде дещо відновлено порушене співвідношення між природними комплексами – площами луків, лісу, води, посівів, стабілізується екологічна рівновага в агроландшафтах [5].

Ідеальною є ситуація, коли на 1 га ріллі припадає 1,6 га природних кормових угідь та 3,5 га лісу. Проте, нині в Україні 1 га орних земель знаходиться під захистом лише 0,23 га сіножатей і пасовищ, 0,30 га лісу та лісових насаджень і 0,11 га площ під водою.

У Вінницькій області нараховується всього землі 2649,2 тис.га, у тому числі сільськогосподарські угіддя 2016,6 тис. га, з них рілля 1728,1 тис. га, ступінь розораності території становить 85,7% від кількості сільськогосподарських угідь. Це значення показує, що антропогенне навантаження на нашу територію досягло критичного рівня і тому вивчення кліматичної, гідрологічної, біотичної рівноваги є суттєвим зменшенням розораності території.

За даними вчених, в Україні необхідно зменшити площу ріллі мінімум на 10 млн.га і перевести її у природні кормові угіддя та під заліснення. При цьому буде дещо відновлено порушене співвідношення між природними комплексами – площами луків, лісу, води посівів, стабілізується екологічна рівновага в агроландшафтах.

У Вінницькій області пропонується зменшити площу ріллі на 501,2 тис. га (25%) і довести площу ріллі до 1226,9 тис.га. Саме переведення ріллі в природні кормові угіддя і записення забезпечать охорону їх і збереження для майбутніх поколінь, використання землі в спільних інтересах галузі рослинництва і тваринництва в області (табл. 1).

Таблиця 1
Перспективне сільськогосподарське використання земельного фонду Вінницької області тис. га

Роки	Всього землі	У тому числі сільського господарські угіддя	З них усього ріллі	Розораність %
2009-2010	2649,2	2016,6	1728,1	85,7
до 2020	2649,2	2016,6	1226,9	60,8

Інтенсифікація і екологізація агропромислового комплексу України неможливі без оптимізації співвідношення земельних угідь як основи їх охорони й відновлення. На землях, що знаходяться в інтенсивному обробітку, необхідно докорінно змінити структуру посівних площ у сівозмінах таким чином, аби вирощування на них польових культур супроводжувалося підвищенням родючості ґрунтів [1].

Кормовиробництво є одним із факторів, за допомогою якого можна стабілізувати процеси, що відбуваються у системах «ґрунт – рослина – тварина – людина». Велика фітомеліоративна роль багаторічних бобових трав на орних землях, оптимальне співвідношення розораних земель, сінокосів та пасовищ дасть можливість ліквідувати деструктивні процеси, які відбуваються в агроландшафтах, знизити ерозію та підвищити родючість ґрунтів і врожайність сільськогосподарських культур.

Статистичний аналіз структури посівних площ Вінницької області показує, що на зернобобові культури приходить всього в середньому за 2007-2009 роки 17,2 тис.га посівних площ, тоді як на соняшник 101 тис.га, ріпак відповідно 112,6 тис.га (табл.2).

Структура посівних площ Вінницької області, тис га

Використання землі, структура посівів	2007	2008	2009	середня
1	2	3	4	5
Загальний земельний фонд	2649,2	2649,2	2649,2	2649,2
Сільськогосподарські угіддя	2017,2	2017,1	2016,6	2017,0
Орні землі	1729,4	1729	1728,1	1728,8
Вся посівна площа	1423,6	1525,1	1527,5	1492,1
Зернові культури	771	838,6	863,9	824,5
Озимі зернові	305,4	414,4	413	377,6
пшениця	278,8	366,9	345,7	330,5
жито	7,3	14,1	15,5	12,3
ячмінь	19,3	33,4	51,8	34,8
Ярі зернові	465,6	424,2	450,9	446,9
у тому числі пшениця	49,8	23,2	30,1	34,4
ячмінь	219,3	176,5	222,4	206,1
овес	9,6	11,6	9	10,1
кукурудза	132	168,3	146,7	149
просо	3,7	4,6	2,8	3,7
гречка	28,6	26,5	23,4	26,2
зернобобові	22,5	12,8	16,4	17,2
з них горох	18,4	9,8	13,1	13,8
вика та викові сумішки на зерно	1,5	0,7	1,1	1,1
Технічні культури	320	376	367,4	354,5
у тому числі цукрові буряки	101,6	62,6	48,6	70,9
соняшник на зерно	74,1	119,8	109,1	101,0
Картопля і овоче-багтанні культури	126,6	119,6	118,1	121,4
у тому числі картопля	109,9	102,2	101,1	104,4
овочі	15,5	15,9	15,5	15,6
Кормові культури	206	190,9	178,1	191,7
з них кукурудза на силос	43	34,5	29,3	35,6
рішак	74,3	135,6	127,8	112,6

У багатьох країнах світу гостро стоїть питання щодо скорочення виробництва мінеральних добрив, зокрема азотних і фосфорних. Так, у США, Канаді,

Франції до 70 – 80% зернових і зернобобових культур вирощують інокуляцією азотфіксуючими мікроорганізмами і завдяки цьому на 25 – 40% скорочується застосування дорогих мінеральних азотних добрив [2, 7].

Таблиця 3

Зернобобові культури у Вінницькій області

Область, район	Загальна зібрана площа, га				Урожайність ц / га			
	2008р	2009р	2010р	серед.	2008р	2009р	2010р	се-ред.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Вінницька область	10837,7	14472,2	16336,0	13893,95	27,2	24,0	16,5	22,6
Барський р-н	242,3	274,3	503,0	339,9	16,5	16,6	16,7	16,6
Бершадський р-н	230,5	507,0	658,0	456,2	25,4	19,7	16,8	20,6
Вінницький р-н	319,0	873,0	401,0	531,0	17,9	24,7	12,1	18,2
Гайсинський р-н	66,4	152,4	40,0	86,2	21,0	18,3	16,6	18,6
Жмеринський р-н	1083,5	1526,0	2876,0	1828,5	17,2	18,8	9,1	15,0
Львівський р-н	512,3	797,7	1155,0	821,7	29,7	26,7	19,9	25,4
Козятинський р-н	1564,1	1718,1	1799,0	1693,7	32,9	31,0	20,7	28,2
Калинівський р-н	903,7	1166,3	1393,0	1154,3	38,7	29,6	18,5	28,9
Крижопільський р-н	71,5	142,1	17,0	76,8,0	18,3	15,9	33,7	22,6
Липовецький р-н	875,0	802,0	787,0	821,3	24,6	24,5	16,1	21,7
Літинський р-н	554,1	750,0	811,0	705,0,0	28,6	23,7	13,6	22,0
Могилів-Подільський р-н	105,3	305,3	440,0	283,5	31,1	17,7	18,6	22,5
Мурованокурілувецький р-н	177,6	417,4	337,0	310,7	25,8	18,4	18,3	20,8
Немирівський р-н	711,0	805,0	436,0	650,7	19,0	18,8	10,6	16,1
Оратівський р-н	622,0	639,0	526,0	595,7	23,3	17,2	16,6	19,0
Підгайський р-н	50,0	50,2	80,0	60,1	28,7	14,3	21,4	21,5
Погребищинський р-н	929,0	948,0	970,0	949,0	26,4	24,6	17,1	22,7
Теплицький р-н	136,9	248,3	305,0	230,1	28,1	23,0	17,8	23,0
Томашпільський р-н	-	74,0	51,0	41,7	-	18,4	28,3	15,6
Тростянецький р-н	412,0	474,2	964,0	889,2	42,4	38,1	20,0	33,5
Тулчинський р-н	146,7	129,7	155,0	143,8	26,0	23,8	20,7	23,5
Тиврівський р-н	10,0	92,0	126,0	76,0	7,6	36,8	16,8	20,4
Хмельницький р-н	132,5	476,9	316,0	308,5	33,9	24,9	22,1	27,0
Чернівецький р-н	24,2	0,2	9,0	17,1	27,8	-	5,7	16,8
Чечельницький р-н	5,0	23,7	34,0	20,9	22,0	-	8,7	15,4
Шаргородський р-н	557,2	497,3	695,0	530,1	27,7	-	21,9	24,8
Ямпільський р-н	396,0	582,0	451,0	476,3	28,9	-	20,0	24,5

Вивчення питання біологічної азотфіксації бобовими рослинами є досить актуальним в сучасних умовах господарювання і потребує ефективних заходів збільшення виробництва продукції при економії енергетичних ресурсів за рахунок дешевого природного джерела. Залучення азоту з повітря в кругообіг поживних речовин бобовими фітоценозами забезпечує покращення екологічного стану навколишнього середовища.

Якщо розглянути статистичний аналіз зернобобових культур у Вінницькій області за 2008-2010 роки то видно, що площа посівів в області знаходиться на рівні 13893,95 га. Слід відмітити, що в порівнянні з 2008 роком загальна площа у 2010 роком збільшилась на 5498,3 га або на 34%. Середня урожайність зменшилась в порівнянні з 2008 роком, так урожайність зернобобових культур становила у 2008 році 27,2 ц/га, у 2009 році 24 ц/га, а в 2010 році 16,5 ц/га. Найменший рівень урожайності в середньому за три роки був відмічений у Жмеринському районі і становила 15 ц/га, пайвища урожайність була відмічена у Тростянецькому районі 33,5 ц/га. Найбільш площі посівів зернобобових культур в середньому за три роки були відмічені у Жмеринському районі – 1828,5 га.

Таким чином, результати біологічного контролю за продуктивністю рослин дають змогу не лише регулювати процес формування врожаю і максимально реалізувати всі затрати з урахуванням навколишнього середовища і підтримки рівноваги екосистем на орних землях, а й зберегти на належному рівні і поліпшувати родючість ґрунтів у найближчі роки й у перспективі.

З метою покращення стану охорони та використання земель пропонується:

- розроблення програми охорони земель області, передбачивши заходи, спрямовані на забезпечення економічної рівноваги у природному середовищі, стабільного стану земель, попередження або обмеження негативної дії природно-антропогенних явищ на продуктивність сільськогосподарських угідь;
- розроблення програми виведення малопродуктивних земель з сільськогосподарського виробництва;
- проведення інвентаризації лісозем, розроблення програми щодо створення ефективних агролісових екосистем області;
- фінансування розробки програм по охороні земель;
- запровадження новітніх технологій по вирощуванню сільськогосподарських культур;
- введення у сівозміни бобових культур, тощо.

Література:

1. Андрієнко А.Л., Машенко Ю.В. Вплив різного насичення сівозмін соєю на її продуктивність // *Агроном.*, – №1, – 2011., – С. 140-143
2. Берестецький О.А. Биологические факторы повышения плодородия почв // *Вестн.с – х. науки.* – 1986. – №3 – С. 84 – 89.

3. Лаптев О.О. Екологічна оптимізація біогеоенотичного покриття в сучасному урболоандшафті. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1996. – 608 с.
4. Совгіра С.В. Сутність і структурні компоненти екологічного світогляду особистості // Екологічний вісник. – №4, – 2010. – С. 26-27.
5. Сайко В.Ф. Наукові основи стійкого землеробства в Україні // Вісник аграрної науки. – №1. – 2011, – С. 26-27.
6. Шикун М.К., Гпатенко О.Ф., Петренко Л.Р., та ін.. – 2-ге вид., – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004., – 398с.
7. Шипкану Г.В. Фотосинтез плодкових рослин / Г.В. Шипкану., Н.В. Титова. – Кишенев: Штиинца, 1985. – 232 с.

К.э.п. Сюсюра Д.А.

Оренбургский государственный аграрный университет, Россия

СОЗДАВАТЬ РАБОЧИЕ МЕСТА – РАЗВИВАТЬ СЕЛЬСКУЮ ЭКОНОМИКУ РФ

Сельское население России уменьшается опережающими темпами, между тем сохранение и рост его численности являются залогом развития сельской экономики и экономики РФ в целом. Указанный тезис основан на конкретных количественных оценках, которые раскрывают взаимосвязь изменений численности сельского населения и объемов инвестиций в основной капитал предприятий и организаций, их количества и пр.

Во-первых, мы установили соотношения наличия основных фондов и инвестиций в основной капитал предприятий (организаций) сельской экономики и экономик городов РФ в целом, которое даёт следующие результаты (см. табл. 1).

Таблица 1

Объём основных фондов и инвестиций сельской экономики РФ

Показатель	Экономика городов РФ			Сельская экономика РФ			Сельская экономика/ экономика городов		
	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Наличие основных фондов организаций (на конец года), млрд. руб.	48556,9	53789,2	61370,6	25884,2	28513,8	31815,0	0,53	0,53	0,52
Инвестиции в основной капитал (в фактически дей-	6195,6	5561,5	6196,0	2586,1	2414,5	2955,4	0,42	0,43	0,48